

Dušan Dim

JEZIKOVNO-SLOGOVNI KORELAT NAJSTNIŠKEGA ISKANJA SVOJE POTI

O Distorziji

Distorzija je »Bildungsroman« o ključnih dnevih odraščanja petnajstletnega gimnazijca in kitarista, katerega punk rock bend razpade le nekaj dni pred prvim težko pričakovanim koncertom.

V nadaljevanju bom skušal osvetliti proces nekaterih jezikovno-slogovnih izbir, ki so zaznamovale obdelavo zgoraj navedene teme.

Estetika punk rock kulture

Eno od žarišč same pripovedi je pomen glasbe, bolj natančno punk rocka, za junakovo umetniško in osebno samouresničitev. Punk rock je glasbena (a tudi estetska, ideološka, subkulturna) smer, ki izvira iz rokenrola in je v sedemdesetih stoletjih prejšnjega stoletja izbruhnila na zgodovinsko površje, najprej v ZDA, nato pa se je razlila po vsem svetu (prebila je tudi zid blokofske razdelitve).

Zaradi svoje anarhičnosti in stremljenja po svobodi je punk rock že po definiciji glasbena smer brez definicije in bi skoraj lahko rekli, da obstaja več definicij, kot je akterjev tega (subkulturnega) gibanja. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so pomen samega pojma dodatno prevrnili še veliki medijski konglomerati, ki so izraz uzurpirali za lastne komercialne interese.

Ne samo da so pod to oznako lansirali glasbo izrazito trendovske in komercialne narave, ampak so z njo začeli tržiti tudi obleke, avtomobile in druge proizvode, očiščene kakršnih koli ideoloških predznakov.

Kljub neujemljivosti samega pojma bom za potrebe skiciranja temeljnih značilnosti navedel del razlage gesla, ki ga ponuja spletna enciklopedija Wikipedia: »Punk rock skupine so ... ustvarile hitro, trdo glasbo, praviloma s kratkimi skladbami, bazično instrumentacijo in pogosto političnimi ali nihilističnimi besedili.« (vir: Spletna enciklopedija Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Punk_rock, pridobljeno na dan 17. 3. 08)

Kot avtor sem si sam določil tiste koordinate punk rock zgodovine, s katerimi sem operiral, ko sem pripravljal ozadje romana. Na tem mestu bi navedel predvsem naslednje: emocionalno moč, ki izvira iz neposrednosti, enostavnosti

izraza; odziv na pretirano izumetničenost, ki se v zgodovini rokenrol glasbe ciklično ponavlja; estetiko upora proti prevladujočemu toku; legende o punk rock protagonistih Ramones; mešanico estetike stripov in poetičnega jezika francoskih simbolistov.

V čem se na primer kaže punk rock estetika v *Distorziji*? Jezikovno-slogovno vsekakor v kratkih, preprostih stavkih, očiščenih odvečnih pridevnikov, v grobosti izražanja in tudi v prepuščanju goli sili občutkov. Na nivoju pristopa k temi pa v bolj grobem, prvinskem prikazu življenja najstnikov.

Glasbena govorica rokenrola

Z jezikom in slogom *Distorzije* sem poskusil ujeti eksplozivnost, dramatičnost, napetost punk rocka kot glasbene govorice. V ta namen sem sam jezik okužil z nekaterimi glasbenimi postopki, značilnimi za punk rock (oz. rokenrol, neposredni izvor punk rocka). Za ponazoritev lahko navedem uporabo ponavljanja določenih besed in sintagem, ki spominja na glasbene postopke repeticije (v skrajni konsekvenci pa se že približa budističnim mantram). Dodatno bi lahko v tem okviru omenil tudi izbor ekspresivnih, neobičajnih pridevnikov.

Jezik glasbenikov

V *Distorziji* se pojavlja posebna skupina izrazov, kot so: bend, distorzija, rif, feršterker, bekstejdž, akord, šus, žgati kitaro, itd., ki spadajo v domeno poklicnega žargona rokenrol glasbenikov (po punk načelu pristnega stika med nastopajočimi in publiko pa pripadajo tudi obiskovalcem koncertov in ostalim akterjem subkulture).

Seveda uporaba tega besedišča utrjuje avtentičnost same pripovedi, saj so bili izrazi zbrani z neposrednimi izkušnjami, pogovori z glasbeniki in z raziskovanjem medijev, ki obravnavajo punk rock glasbo (revije, fanzini, knjige, internet).

Druga funkcija uporabe teh izrazov je morda manj očitna. Gre za neko obliko posebne povezanosti med akterji, ki ta jezik uporabljajo. Prav s temi izrazi lahko občutki drugačnosti, izločenosti in pripadnosti subkulturni skupini dobijo posebno barvo, konflikt med subkulturno skupino in ostalim svetom pa postane za bralca bolj otipljiv.

Sleng in knjižni jezik

Ni treba posebej utemeljevati, da tema rokenrol subkulture, ki je tako življenjsko povezana z uporom, narekuje odmik od norme zbornega jezika (v nasprotnem primeru bi moral *Distorzijo* napisati kot parodijo). Pa vendar za pripoved nisem uporabil slenga, marveč neko posebno obliko slenga, ki le deluje, »kot da je sleng«: navidezni sleng.

Prvi razlog, da sem se izognil uporabi slenga, je v tem, da sem z *Distorzijo* poskusil izraziti problem samouresničitve kot nekaj, kar je značilno človeško. Za kaj takega pa je bil jezik, ki je v večji meri opredeljen s svojo začasnostjo, nepri-

meren. Hitrost sprememb slenga v sodobni družbi lahko opazimo, če spremljamo komuniciranje mladih in jezik, ki ga uporabljajo pri spletnih klepetih, forumih, blogih. Že v nekaj mesecih (ali še prej) vsak zapis slenga postane arhaičen.

Drugi razlog za uporabo navideznega slenga je, da z *Distorzijo* nikoli nisem skušal sprožiti učinka šoka (za razliko od romana *Trainspotting* – sicer zelo uspešnega in uspešno realiziranega besedila z džankiji kot subkulturnimi junaki). Zato sem posegel po jeziku, ki oživlja občutek skupnosti, ki ta jezik uporablja, a nase ne vleče pretirane pozornosti. Tako jezik *Distorzije* kljub nekaterim bolj ekspresivnim izrazom nikoli ni bil mišljen kot napad na zborni jezik. Tega sem uporabil predvsem kot neko mero odklona.

Rokenrol in tradicija v slovenski literaturi

Korpus obstoječih besedil, ki v nekem jeziku obravnava določeno temo, vsekakor določa konstrukcijo in percepcijo novega besedila. Čeprav obstaja določena zgodovina percepcije rokenrola v Sloveniji, pa v slovenskem literarnem prostoru rokenrol literatura kot žanr ne obstaja (kar velja tudi za nekatere druge žanre), zato obstoječi korpus ne za avtorja ne za bralca ne igra vloge pomembne reference. Avtor tako npr. ne more utemeljiti nobenega učinka presenečenja na osnovi morebitnih odklonov od obstoječih norm ali asociacij na pretekla besedila v slovenskem jeziku.

Toda nekateri odzivi na besedilo so pokazali, da v Sloveniji vendarle obstaja neka druga zunajliterarna referenca, ki pomembno določa okvir branja.

Čeprav sem kot avtor črpal iz konteksta zgodnjega ameriškega punk rocka, ki ga je bolj kot družbeni in politični problemi zanimala usoda posameznika v sodobni družbi (za razliko od angleškega punka ima tudi manj poudarka na strategiji šoka), so nekateri bralci v *Distorziji* skušali videti odgovor na slovensko punk gibanje konec 70ih in v začetku 80ih. Očitno je, da si je punk v slovenskem kulturnem in političnem prostoru izboril tako močno ideološko in kulturno konotacijo (npr. koncerti Pankrtov, punk afera, debate o pomenu gibanja pri rušenju komunističnega monolita ...), da deluje že na ravni stereotipa.

Jezik kot korelat iskanja svoje identitete

Zgodba *Distorzije* se odvija v skoraj minimalističnem narativnem in časovnem okviru, s katerim sem že od prvih zametkov nastajanja besedila želel zajeti enega od temeljnih smislov človeškega življenja: iskanje lastne identitete. Skozi prizmo sveta najstnikov sem izbrani problem lahko osvetlil s posebnih zornih kotov. V *Distorziji* se tako zrcalijo najstniški konflikti z avtoritetami, trganje do tega obdobja močnih vezi med otrokom in družino, zavzemanje novih vlog v družbi in vrtoglave spremembe, ki zajamejo človeško telo in duha v tem občutljivem času. S postopki, ki sem jih navedel v tem prispevku, sem prav tem burnim najstniškim spremembam poskusil poiskati primeren jezikovno-slogovni korelat.